

функціонування недержавного сектору радіаційної безпеки – лише питання часу і залежить від усвідомлення, нагромадження і реалізації конструктивного громадського потенціалу, що неможливо без тісної взаємодії всіх державних і громадських структур, що спрямована на усунення інших загроз безпеці особистості, суспільства і держави. Важливим положенням розвитку громад є принцип досягнення консенсусу як у середині громади (між усіма її прошарками і групами), так і з зовнішніми сильними і владними структурами (політичними, адміністративними, фінансовими тощо).

Література:

1. Екологія і закон: Екологічне законодавство України [Текст]. – К.: Юрінком – Інтер, 1997. – Кн. 1 / відп. ред. В. І. Андрейцев. – С. 41.
2. Карнаухова, А. Екологічна дипломатія набирає вагу [Текст] / А. Карнаухова // Політика і час. – 2006. – № 6. – С. 49 – 55.
3. Стегній О.Н. Неурядові екологічні організації України: сучасний стан і перспектива розвитку. - Київ: Наукова думка, 1996.- 110 с. 18.

Кучера Т.М.,

к.філос.н.,

доцент

ДВНЗ “Київський національний

економічний університет

ім. В.Гетьмана”

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Буття народів і націй завжди духовно наповнене, вищим рівнем цієї наповненості є національна самосвідомість, самоорганізація якої починається з формування загального світогляду – цілісної системи знань людини про оточуючий світ і своє місце в ньому. Національна самосвідомість є підсумком освоєння нацією нагромадженого нею практичного і духовного досвіду. Її рівень на пряму залежить від багатства цього досвіду і глибини його осягнення.

Можна виділити основні чинники становлення та розвитку національної самосвідомості.

1. Вихідною духовною передумовою формування національної свідомості є система базових знань та уявлень даного народу, його інтелектуальний рівень розвитку, наявні знання про оточуюче середовище, свою власну історію, економіку, географію, соціальну структуру, політичні реалії, культуру, менталітет... Тобто це сукупність знань, що дозволяє людині ідентифікувати себе, визначитися у різних системах зв'язків, у тому числі і в національному плані.

2. Для формування самосвідомості суб'єкта необхідно, щоб він спрямував наявні у нього знання на усвідомлення себе як особливої

цілісності, яка виділяється серед інших суб'єктів своїми характерними ознаками, способом життєдіяльності, типом зв'язків тощо. Оскільки система знань, якими володіє суб'єкт, є динамічною та безперервно змінюється, розвиваючи свій зміст, структуру, обсяг, то і самоідентифікація суб'єкта постає як процес, перманентна зміна конкретних форм та їхнього змісту.

3. Система поглядів та уявлень про світ, про своє місце й призначення у ньому складає світогляд. Світогляд – це вже не просто знання про явища, які оточують людину, а рефлексивне знання – усвідомлення зв'язку людини зі світом, їхнього взаємного впливу одне на одного, значущості цих зв'язків для життєдіяльності. Світогляд виступає суттєвою духовною передумовою формування особливих форм самоідентифікації суб'єкта. Для того, щоб людина почала вільно цілеспрямовано діяти як представник якоїсь спільноти (племені, раси, регіону, колективу, верстви, класу, нації, народу тощо) вона повинна чітко пов'язати особливі конкретні цілі своєї активності з життєсмісловими орієнтирами, що складають її світогляд.

4. Мораль завершує формування духовних засад самоідентифікації суб'єкта. Якщо світогляд дає відповідь на питання: хто ми, в чому полягає сенс нашого життя, яке наше призначення у світі, то мораль відповідає на питання про те, як ми повинні діяти, на які цінності орієнтуватися, який шлях обрати, щоб реалізувати своє призначення у цьому житті. Мораль не застиглий набір нормативів людської поведінки, а надзвичайно складна система цінностей та регулятивних імперативів і настанов, що базується на сукупному багатстві духовного та практичного досвіду даного народу.

5. Мораль визначає політичну самосвідомість суспільства. Ще Аристотель підкреслював, що “етика, очевидно, входить у політику як її частина і начало”,¹ і це зумовлюється з тим, що “метою політики є вище благо”,² тобто основна моральна цінність. Політика як найбільш загальний і ефективний спосіб і засіб організації суспільного життя безпосередньо об'єктивує моральні цінності й настанови, на які вона спирається. Цій об'єктивації передуює переростання моральної самосвідомості у політичну. Так, зрештою політична поведінка суб'єкта зумовлюється його політичною самосвідомістю, яка є трансформованим усвідомленням ним своїх корінних суспільних інтересів крізь призму наявних у нього суспільствознавчих знань, світоглядних життєсміслових орієнтирів та моральних цінностей і настанов.

6. Концентрованим виразом політичної самосвідомості, її інтегративним елементом виступає ідеологія – система орієнтирів соціально-політичної діяльності суб'єктів суспільного життя, що відображає корінні інтереси певних верств населення чи нації в цілому, обґрунтовує їх історичну виправданість та суспільну доцільність, вказує шляхи й засоби задоволення цих інтересів. Ідеологія – та ланка в становленні національної самосвідомості, яка виступає ядром її кристалізації, синтезу.

7. Якщо ідеологія розвивається на національному ґрунті, відображає інтереси нації як цілого – вона постає як національна ідеологія. Започатковується національна ідеологія усвідомленням нацією основного принципу її розвитку – національної ідеї, а завершується (за сприятливих умов) поширенням, переростанням у національну самосвідомість.

8. Національна самосвідомість увінчує духовну еволюцію нації, є сукупним результатом її самопізнання на конкретному етапі історичного розвитку. Вона переломлює, синтезує крізь призму національних особливостей і потреб весь наявний інтелектуальний багаж нації, всі форми духовного життя та самопізнання народу: історичну пам'ять, символіку, звичаї, традиції, духовні почуття, світоглядні, моральні, політичні, правові, мистецькі та інші погляди, норми, цінності і завдяки цьому формує дух нації – її прагнення, поривання й дію.

Корінні інтереси народу, переломлюючись крізь нагромаджений ним історичний досвід практичного, теоретичного та емоційного освоєння світу, трансформуються у конкретні цілі суспільного розвитку та шляхи й засоби їх досягнення. Національна ідеологія, викристалізувавшись як ядро національної самосвідомості, постає конкретною програмою національного самоствердження, духовною основою дійсного історичного розвитку. Кожна окрема особистість, осягнувши в національній самосвідомості свою єдність з цілим, одержує можливість повноцінної реалізації своєї індивідуальності в лоні нації. Індивід постає тією соціальною монадою, у якій відображається весь світ національного буття певного народу, його сила, багатство й можливості.

Національна самосвідомість – інтегративне утворення, яке містить в собі величезну масу знання, систематизуючи й субординуючи його, підпорядковуючи складові елементи цілому. Розвинена національна самосвідомість – це усвідомлення певним народом себе як цілісного суспільного організму, самостійного суб'єкта міжнародного життя, історичного розвитку людства і самоусвідомлення індивідом себе як невід'ємної частки цього цілого, частки, життєві інтереси якої можуть бути реалізовані лише у контексті спільних інтересів нації.

Література:

1. Аристотель. Большая этика.// Аристотель. Соч.: В 4-х т. – М.: Мысль 1983. – Т. 4. С. 296.
2. Там само. – С. 297.